

# ادب

ویژه فرهنگ و معارف رضوی  
| سال دوم | ویژه نامه ۳۶۵ |

روایت شاعر / مرحوم حبیب الله چایچان

## کریمخانی این شعر را عالی خواند



گفت و گو با محمدصادق رضایی مقدم  
کارگردان مستند «در این بهشت بی پایان»

## روایت ارادت و مرمت

درباره ویژگی‌های فنی موسیقی مرحوم کریمخانی

## مداحی که همه را حیرت زده کرد

روایت مرحوم کریمخانی  
از نحوه خلق «آمدم ای شاه پناهم بده»

## انگاری پی گمشده‌ای بودیم

۲

۳

دور دست‌ها

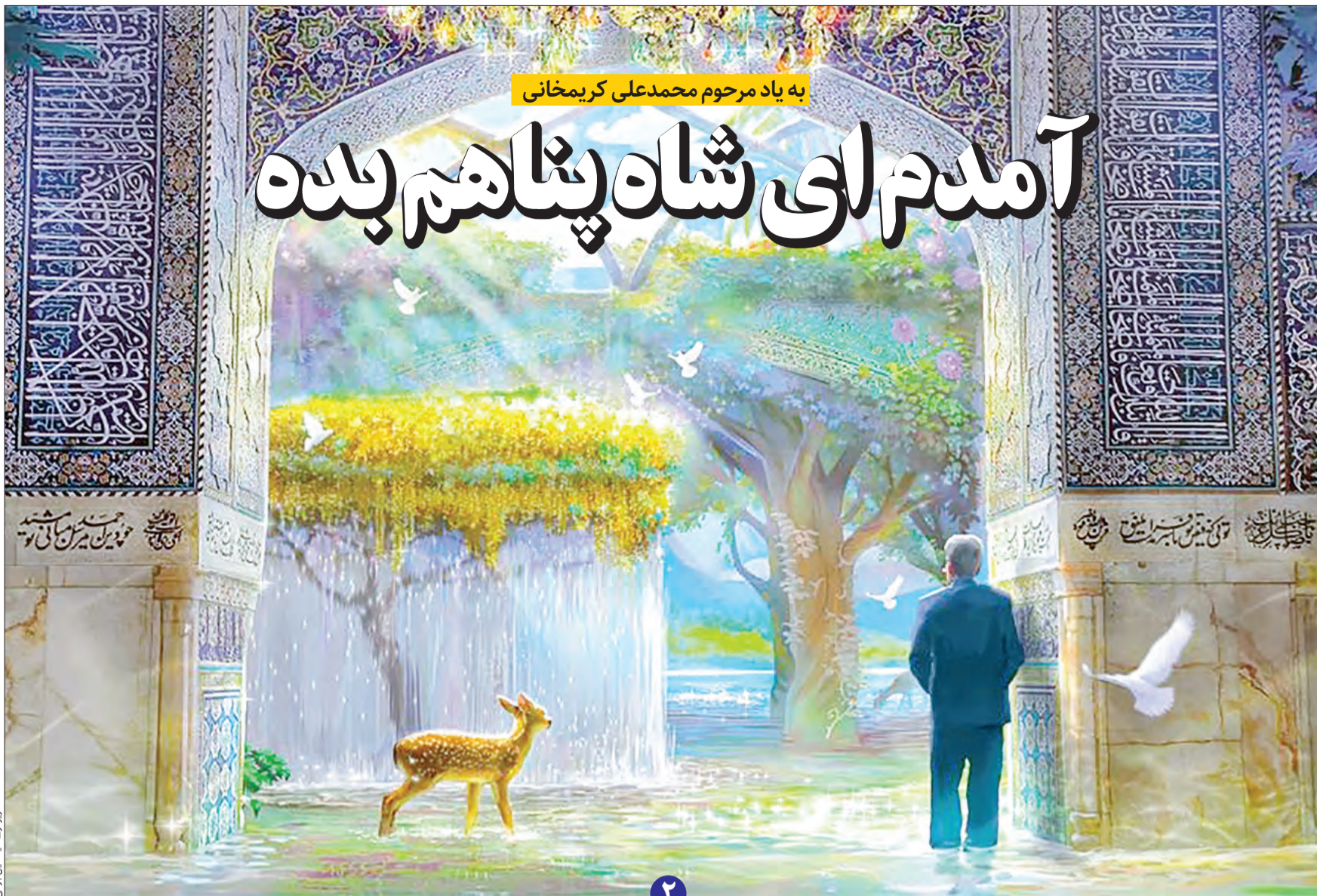
## آلمان‌ها علیه مرکز اسلامی هامبورگ



آلمان با بیش از ۸۳ میلیون نفر جمعیت، پس از فرانسه دومین جمعیت مسلمان در غرب اروپا را دارد. مرکز اسلامی هامبورگ نیز یکی از مهم‌ترین مؤسسه‌های اسلامی در آلمان و قدیمی‌ترین مسجد شیعیان در اروپاست که سال‌های سال در این کشور فعالیت داشته است. چند روز پیش خبرگزاری‌ها به نقل از روزنامه آلمانی «هامبورگر مورگن پست» نوشتند حجت‌الاسلام سیدسلیمان موسوی‌فر، معاون مرکز اسلامی هامبورگ از آلمان اخراج شده است. این روزنامه مدعی شده بود «سیدسلیمان موسوی‌فر» از سازمان‌های تروریستی و شیعه حمایت می‌کرده و ویدئوهای تبلیغاتی را در فیس‌بوک به اشتراک می‌گذاشته است. البته این روزنامه در ادامه نوشته بود حضور موسوی‌فر در تظاهرات ضدصهیونیستی روز قدس در چهار سال پیش و روابطش با اعضای حزب‌الله لبنان هم در این حکم اخراج نقش داشته است! به نوشته این روزنامه، وی اگر به زودی آلمان را ترک نکند با مجازات‌های سنگینی روبه‌رو خواهد شد و در صورت تخطی از این قانون، ممکن است به سه سال زندان محکوم شود. دیروز «مهر» خبری را منتشر کرد که موسوی‌فر گفته است: در واقع این اقدام از سوی دولت آلمان برای فشار به مرکز اسلامی هامبورگ انجام شده است. ما در حال حاضر در حال گفت‌وگو با یک وکیل خبره و کاربلد هستیم تا ببینیم از لحاظ قانونی چه کاری باید پیش ببریم و این هفته از طریق وکیل مخصوص اقدام خواهیم کرد.

به یاد مرحوم محمدعلی کریمخانی

# آمدم ای شاه پناهم بده



۲

به بهانه سالروز تولد خواجه نظام‌الملک طوسی، سیاستمدار نامی خطه خراسان

## مشهدالرضا علیه السلام در عهد نظام‌الملکی

توسعه عمرانی مشهد

خواجه نظام‌الملک نسبت به عمران و آبادانی مشهد نیز بی تفاوت نبود؛ او را مؤسس چهارباغ مشهور شهر مشهد می‌دانند که طی چند قرن، یکی از محلات بزرگ و مهم شهر بوده است. تعدادی از نوادگان نظام‌الملک که امروزه در مشهد ساکن هستند، تأسیس نخستین کشیک حرم رضوی و برخی فعالیت‌های عمرانی آن را نیز به فرزندان و خاندان وی منسوب می‌کنند. هر چند گزارش‌های تاریخی درباره اقدام‌های عمرانی خواجه در مشهد زیاد نیست، اما همان روایت‌های محدود، بیانگر نگاه ویژه او به عمران مشهدالرضاست. ساخت کاروانسرا در مشهد که احتمالاً نخستین کاروانسرای این شهر بوده، یکی از اقدام‌های مهم خواجه نظام‌الملک است. گزارش وجود این بنا، در جریان روایت ساخت مسجد گوهرشاد در سال ۸۲۱ قمری نقل شده؛ این بنا در

آن، تصمیم نهایی را گرفت؛ تصمیمی که با پیروزی قاطع و حکمرانی مطلق او بر سراسر قلمرو سلجوقیان همراه شد. در آن شب، خواجه نیز همپای ملکشاه تا صبح به عبادت مشغول بود.

تقویت جایگاه علمی

مشهد در دوره نظام‌الملکی از چند جهت، روی ترقی را دید؛ نخست از آن رو که امکان متبرکه به بیش از گذشته، محل تشکیل جلسات درس و بحث شد و حتی در کنار صندوق مرقد مطهر، مجالس تدریس علوم دینی تشکیل می‌دادند تا به برکت وجود مقدس امام رضا(ع) بتوانند مسائل سخت علمی را حل کنند. بدیهی است که در چنین شرایطی، گاه بازار بحث داغ می‌شد و بالا می‌رفت؛ محمد بن منور، نواده شیخ ابوسعید ابی‌الخیر میهنی، عارف مشهور قرن پنجم گزارش‌هایی را از این بحث‌ها

محمد حسین نیکبخت

شهرت خواجه نظام‌الملک در تاریخ ایران، بی‌نیاز از توضیح و تشریح است. او را باید یکی از معروف‌ترین سیاستمداران تاریخ ایران بدانیم که آثار فعالیت‌های سیاسی، فرهنگی و اجتماعی‌اش موجب تحولات بسیار شد و سرزمین ایران را تا چند سده تحت تأثیر قرار داد. طبق گزارش‌های تاریخی، امروز ۲۲ ذی‌القعدة، روز ولادت این سیاستمدار و نویسنده مشهور خراسانی در سال ۴۰۸ قمری است. مردی که در نزدیکی مشهدالرضا(ع) به دنیا آمد و در رفتارها و تعظیم‌هایش نسبت به مرقد مطهر امام رضا(ع) می‌توان رد و نشانی از جایگاه والای این مکان مقدس در عهد نظام‌الملکی یافت.

عرض ارادت به ثامن‌الحجج(ع)

نام واقعی خواجه نظام‌الملک، ابوعلی حسن و نام پدرش، ابوالحسن علی بوده است. خاندان خواجه اصالتاً از بزرگ‌زادگان و اشراف منطقه بیهق بودند که از دوران پیش از ظهور اسلام، در این ناحیه نفوذ فراوانی داشتند و بعدها، پیش از تولد خواجه، به مناصب دیوانی طوس رسیدند و به این شهر مهاجرت کردند و او در طوس به دنیا آمد و شهرت طوسی پیدا کرد. از آنجا که منطقه بیهق یکی از مناطق مهم شیعه‌نشین در قرن‌های اولیه اسلامی بوده است و از آن رو که در نام و نسب خواجه نظام‌الملک به اسامی محبوب در نزد شیعیان برمی‌خوریم، برخی از مورخان معتقدند خانواده او گرایش‌های شیعی داشتند؛ هر چند که خواجه در دوران مسئولیت و صدارت، در کلام و نوشتار خود نشانی از این اعتقاد بروز نداده است. پذیرفتن این ادعا، کار ساده‌ای نیست؛ اما می‌توان اثری از محبت و ارادت خواجه به اهل‌بیت(ع) را در تلاش‌های وی برای عمران و آبادی مشهد و حرم رضوی، چنان‌که اشاره خواهد شد، یافت. افزون بر این‌ها، او حرم امام رضا(ع) را مکانی مقدس و محل استنجابت دعا و جایگاه تفکر می‌دانست؛ چنان‌که ملکشاه، مقتدرترین فرمانروای سلجوقی و دست‌پرورده خواجه‌نظام‌الملک، پیش از آنکه تصمیم بگیرد مدعیان را کنار بزند و بر تخت بنشیند، به دعوت خواجه نظام‌الملک شیعی را در حرم امام رضا(ع) و در روضه منوره به عبادت و تفکر پرداخت و پس از



خواجه نظام‌الملک نسبت به عمران و آبادانی مشهد نیز بی تفاوت نبود؛ او را مؤسس چهارباغ مشهور شهر مشهد می‌دانند که طی چند قرن، یکی از محلات بزرگ و مهم شهر بوده است.

حدود ضلع غربی مسجد قرار داشت و بخشی از آن را خریداری و به مسجد ملحق کردند؛ بنابراین می‌توان چنین پنداشت که در عهد نظام‌الملکی رونقی در مسافرت‌های زیارتی به مشهدالرضا پدید آمد و بر شمار خانه‌ها، بازارها و مکان‌های عمومی و مساجد شهر افزوده شد. خواجه در ۲۳ مه‌رمه سال ۴۷۱ خورشیدی، به دست عوامل فرقه اسماعیلیه ترور شد و درگذشت. پیکر وی را در اصفهان به خاک سپردند.

که گاه به کدورت هم تبدیل می‌شد، در کتاب «اسرارالتوحید» آورده است. خواجه نظام‌الملک علاقه فراوانی به ایجاد مراکز آموزشی داشت به همین دلیل در تشویق برگزار جلسات درس در حرم رضوی مؤثر بود. دلیل این علاقه را اولاً در شخصیت دانش‌دوست خواجه و ثانیاً از بیمناکی او نسبت به فعالیت‌های گسترده و تبلیغاتی فرقه اسماعیلیه می‌دانند.

بجوبه کرونا از پیشمان رفت. یاد حاج‌آقا فاطمی‌نیا، یاد خانم همسایه‌مان که همه کوچه صدایش می‌کردند «مامان» چون مادر کلی بچه بی‌سرپرست بود، یاد آقای کولانیان خبّری که هزاران متر زمینش را توی خیابان اصلی شهر اهدا کرد برای احداث دانشگاه. یاد کلی آدم رفته و درگذشته دیگر هم افتادم که به قول پدرم، نه رفته‌اند از کنارمان و نه درگذشته به حساب می‌آیند. چون قشنگ و شش دانگ حواسشان جمع بود باید چه‌ها بکنند و چه‌ها نه‌اخذ! غرق رحمتتان بکنند استاد! امروز که پشت تلفن داشتیم به مادرم

توضیح می‌دم دادم چه خبر است توی دنیا و چه خبرها نیست و فوت شما را هم از عمد قلم گرفتم، ایشان حرقم را قطع کرد. آن وقت جوری ملیح و شیرین که انگار دارد می‌گوید خدا سیب چیده، گفت: «ای دل غافل! نمیدونی مامان جان؟ دیشب آقا کریمخانی امام رضاخون رو خدا چید بر خودش...»

سنجاق

به گمانم امروز همه توی دلشان وقت شنیدن «شاه پناهم بده»، با چشم خیس بگویند: آمین...»

منبر مجازی

## امام زمان نگران ماست



حجت‌الاسلام کاشانی | سیدالشهدا(ع)

یک ویژگی بسیار حیرت‌انگیزی دارند... ببینید معمولاً مدارس ویژه که رتبه‌های کنکور خوب می‌دهند، چند نوبت آزمون می‌گیرند و رده‌بندی می‌کنند و از بین نخبگان دو نفر را گلچین می‌کنند. از بین آن‌ها افرادی موفق می‌شوند. حالا این هم یک نوع موفقیت است. اما من جایی ندیدم که بگویند شکسته بسته‌ها، آن‌هایی که دارالتأدیب بودند، آن‌هایی که تحت تربیت کسی نبودند را هم بیاورید و رتبه ۱ و ۲ تحویل بگیرید. این هنر سیدالشهدا(ع) است. در میان اصحاب حضرت برخی هستند که روز عاشورا آمدند، دو شب قبل آمدند، ۱۰ شب قبل آمدند و رشد حیرت‌انگیزی کردند... یعنی امام حسین(ع) برای اینکه ما را سیر دهد، رشد دهد، خیلی زمان نیاز ندارد. یک لیبیک حقیقی از ما می‌خواهد. یک آدمی که سرمایه‌ای در این تورم دارد. حالا من رقم نمی‌گویم، بالاخره با تورم بالا می‌رود. اما یک آدم ورشکسته در این شرایط تورم چگونه می‌تواند رشد کند؟ یک ورشکسته معنوی چطور؟ من می‌خواهم به کسانی که مثل خودم روزه و ورشکسته معنوی هستند بگویم اگر ملحق به کشتی نجات شوید او شما را ثروتمند معنوی می‌کند. هنر آقای ما... خدای ما این است که از فرعون‌ها هم بلد است انسان شایسته بسازد... اگر امکان هدایت نبود که خدا به موسی(ع) نمی‌گفت برو با فرعون به نرمی حرف بزن و دعوتش کن... سیدالشهدا(ع) مظهر رحمت آن خداست. لذا شما می‌بینید در کربلا عمر سعد را هم دعوت می‌کند. شمر را هم دعوت می‌کند... امام مظهر اسامی خداست، آیت صفات الهی است، حکیم است، عدل است... این را هم بگویم که مظلوم‌تر از همه معصومان حضرت ولی عصر ارواحنا فداه است که ما کمتر توفیق داریم از او یاد کنیم در حالی که او لحظه‌ای ما را فراموش نمی‌کند. اگر یک پدری نگران حال فرزندش باشد، خدایی نکرده یک پدری فرزند بیماری داشته باشد... چقدر نگران است؟ خدا کند ما به این باور برسیم که امام زمان نگران ماست، مراقب ماست، هوای ما را دارد، بیش از اینکه ما او را دوست داریم، بیش از پدر و مادرمان را دوست داریم، او ما را دوست دارد... خلاصه لشکرش و اردوگاهش سرباز می‌گیرد... خدا می‌فرماید: «یا ایّها الذّین آمنوا کونوا انصاراً للّٰه» انصارالله بشوید... این آیه تا قیامت هست. برای همه هست، برای همه هم هست... مهم است بدانیم انصارالله بشویم، یعنی چه کنیم؟ چه کسی را یاری کنیم که انصارالله بشویم؟ کجا؟ چگونه؟



